

УДК 338.2

А.Я. Слюз, аспірант

генеральний директор ДП «Львівстандартметрологія», Україна

Науковий керівник: Володимир ВОВК, докт. екон. наук, професор

Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ОЦІНКИ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Andriy SLYUZ

Volodymyr VOVK, Dr., Prof., scientific supervisor

MODELING OF CRISIS ASSESSMENT IN THE ENTERPRISE

Методики оцінки впливів кризових ситуацій на ризик в діяльності підприємства, що використовуються в секторі бізнесу, є такі, що поєднують як якісні методи аналізу, так і елементи кількісного аналізу. Вони беруть участь у формуванні та реалізації державної економічної політики. Зокрема такими методиками є методики: BERI (Business Environment Risk Index), PRS (Political Risk Services) та ICRG (International Country Risk Guide), що існують у вигляді корпоративних формалізованих моделей оцінки політичних ризиків. Вони ґрунтуються на використанні досконалого аналітичного і прогностичного інструментарію дослідження стосовно: політичних ризиків, які пов'язані з політикою держави; ризиків розривання контракту на постачання продукції або закупівлю сировини, матеріалів та комплектувальних виробів через політичні мотиви; ризиків виникнення воєнних дій і цивільних заворушень; заборони на державному рівні торгівлі з іншою державою або окремими підприємствами; різкого погіршення взаємин з іншою державою або зростання соціальної напруженості всередині країни. Беззаперечно сильною стороною цих методик в управлінні підприємством, що має економічні стосунки з іноземними бізнес-партнерами є те, що вони показують переваги застосування інструментарію економіко-математичного моделювання в системному аналізі ситуацій (1). Вони є найбільш придатними для аналізу політичних ризиків у країнах з перехідним типом політичної системи. Також є широкий вибір методик розроблених місцевою аналітичною системою з гравіюванням сили впливу ризиків і їх наслідків на політичну стабільність всередині економічної системи країни. Проте оцінка корисності даних методик для цілей управління політичними ризиками державою дозволила визначити їх принциповий недолік під час прогнозування політичних ризиків і оцінки їх впливу на соціальну систему. Аналіз факторів політичного впливу в рамках досліджених моделей базується на методах експертної оцінки, яким властивий суб'єктивізм. Крім того, всі існуючі на сьогодні комплексні методики оцінки політичного ризику необхідно адаптувати до специфіки державного управління конкретної країни, що вимагає, з одного боку, проводити регулярний кількісний і якісний аналіз соціально політичних та політико економічних проблем та їх ризиків, породжених подіями та явищами місцевого соціального розвитку. А з іншого – використовувати комплекс прогностичних і статистичних методів для моделювання небажаних і соціально небезпечних наслідків, спровокованих прийнятими політичними рішеннями. Потрібно також враховувати дії, що спричинені поведінкою політичних діячів, які мають доступ до процесу вироблення державно управлінських рішень.

Такі впливи окремих осіб чи політичних груп на економічні рішення в країні провають непередбачуваність наслідків рішень, а також значний вплив тінєвих

чинниківна самі рішення. Рівень ризиків, що впливають на політичну стабільність в Україні є критично небезпечний, а саме (3):

- значна поляризація суспільства,
- високий рівень суб'єктивності у процесі ухвалення рішень,
- прийняття рішень в інтересах учасників ухвалення рішень,
- недопустиме порушення процедури ухвалення рішень ;
- слабка прогнозованість рішень, втручання уряду у справи корпорацій,
- високий рівень корупційного впливу на ухвалення рішень;
- злиття бізнес-інтересів і учасників ухвалення рішень;
- високий ступінь залежності державних структур від зовнішніх впливів.

Протистояння між групами криміналітету, до яких належить і так званий олігархат, всередині країни, призвело до існування двох протилежних векторів розвитку процесів у суспільстві. З одного боку, провладні структури намагаються діяти на основі непрозорої політичної практики та базуються на прагненні заробляти на владних відносинах, з іншого боку, активна частина українського суспільства вимагає розбудови модерної конкурентної демократії, що ґрунтується на засадах верховенства права. І ці суперечності набувають антагоністичного характеру

Нормалізація політичної ситуації в країні є однією з найважливіших умов зміцнення її позицій у світовому демократичному і цивілізованому співтоваристві. Сьогодні вона характеризується вкрай високим ступенем нестабільності, через що для міжнародного бізнесу є досить ризикованим партнером, а її політичний стан є потенційною загрозою для економічної стабілізації для них же (2).

Аналіз сутності політичних ризиків, їх подальше оцінювання здійснюються з точки зору величини ймовірності того, що зміни законодавчих і нормативно-регулюючих актів усередині країни або за її межами негативно впливатимуть на прибуток, на перспективи і прогнозованість розвитку виробника продукції.

Політичний ризик може виконувати як позитивну, так і деструктивну функції, бо їх наслідком можуть бути як певна користь, так і збитки. Наприклад, політичні ризики призводять до втрати власності через націоналізацію, ризик трансферту, пов'язаний з обмеженням експорту продукції або ресурсів, з обмеженнями щодо конвертації локальної валюти в іноземну і здійсненням розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами, тобто ризик розірвання контракту внаслідок дій уряду країни, в якій знаходиться компанія-контрагент. Ризик зміни регулюючих норм, зокрема, законодавчої бази, зміна митної політики, зміни в податковій системі, валютне регулювання, регулюванні зовнішньополітичної діяльності країни. Операційний ризик, ризик військових дій, революцій, зміни влади. Але потрібно мати на увазі, що інформація про чинники, які впливають на виникнення ризиків через несвоєчасний прогноз розвитку глобальних негативних, а порою і катастрофічних ситуацій політичного, економічного, біологічного характеру, що значно збільшило масштаби сучасних небезпек, загроз і ризиків на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Виникають все нові і нові небезпечні збройні конфлікти, акти тероризму, етнічні суперечності, що супроводжується послаблення ролі і функцій держав, появу нових центрів сил, що зароджують і розвивають нові протиріччя у політичній, економічній, енергетичній та інших сферах міжнародної і національної безпеки. Ці протиріччя можуть бути пов'язані з проблемами, які прямо або опосередковано торкаються національних інтересів України через: нечітке вирішення територіальних питань; прагнення інших держав втручатися у політику України; порушення шляхів постачання життєво необхідних ресурсів; створення несприятливих умов з метою зміни внутрішньої та зовнішньої політики країни тощо. А все це потребує впевненості і чіткості у відстоюванні своїх

національних інтересів, у забезпеченні національної безпеки, котра визначається поняттями існуючих або потенційних загроз національним інтересам. Вона пов'язується з оцінками характеру загроз, прогнозуванням тенденцій змін, а також впливу внутрішніх та зовнішніх чинників.

Наявність економічних, політичних, релігійних, етнічних та інших проблем є чинниками не тільки виникнення, але й розвитку та реалізації загроз через відповідні структури, що сприяли таким загрозам і зацікавлені в них.

Проблемні ситуації, що є загрозами національній безпеці України, можуть бути прямо або опосередковано пов'язані із застосуванням воєнної сили. Причиною виникнення таких загроз можуть бути різні ситуації, що створює агресивно налаштований недруг для захоплення життєво важливих національних ресурсів України чи будь-якої іншої країни або коаліції країн. Правда, стихійні лиха є ще більше не прогнозовані для України.

Література:

1. Вдовин М.Л. Моделювання соціально-економічних процесів/М.Л.Вдовин, Р.В.Вовк, С.С.Прийма.-Львів:Львівський національний університет імені Івана Франка, 2012. 460 с.

2. Рыба О. С. Інституціональна диференціація політ.ризиків в Україні: дис. канд.політ.наук: 23.00.02/ О.С.Рибак.Чернівці, 2016. 229 с. http://www.chnu.edu.ua/res/chnu/chnu_news/25.01.2016/avtoreferat_Rybak-1.pdf

3. М. О. Левченко Політичний ризик як один із факторів впливу зовнішньоекономічної діяльності машинобудівного підприємства. Економічний вісник Донбасу № 2 (24), 2011. С. 53-59. <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24107/9-Levchenko.pdf?sequence=1>

4. Рыбак О. С. Інституціональна диференціація політичних ризиків в Україні: дис.... канд. політ. наук: 23.00.02 / О.С. Рыбак. Чернівці, 2016. 229 с. http://www.chnu.edu.ua/res/chnu/chnu_news/25.01.2016/avtoreferat_Rybak-1.pdf